

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.н. Петя Александрова, НБУ

за дисертация за присъждане на образователно-научна степен “доктор” по направление 3.5 Обществени комуникации и информационни науки (медии и комуникации – радио и телевизия)

Тема на дисертацията: **„Експертното говорене по време на кризи и критичната функция на журналистиката”**

Автор на дисертацията: **Елена Георгиева Фучеджиева**, докторант на катедра "Радио и телевизия", Факултет по журналистика и масова комуникация, СУ "Свети Кл.

Охридски" с научен ръководител: доц. д-р Жана Попова

Дисертационният труд на Елена Фучеджиева се вписва в тенденцията на катедрата да се проследяват актуалните процеси в журналистиката и медийната среда, което създава възможност за оригинални и индивидуални изследвания. Авторката тръгва от тезата, че “ефективното справяне с кризи изисква прецизно отразяване и разпространяване на точна и добре проверена информация на различни по вид, степен и йерархия нива”. Дисертацията съдържа 272 страници текст (от които 154 е собствено научната част), включващи увод, четири глави и заключение. След заключението са посочени библиография, декларация за оригиналност и три вида приложения: медийни единици, интервюта с журналисти и интервюта с експерти, като части от тях са интегрирани и в основната част.

В увода се набелязват параметрите на темата: необходимостта да бъдат открити и приложени в работата на журналистите параметрите на понятието експертност, механизмите за отразяване на зараждащи се кризи и журналистическия подход към тях, особено в първите часове от настъпването им. Сред ограниченията Елена Фучеджиева посочва, че се фокусира само върху първите 24 часа от настъпването на две конкретни кризи - Covid 19 и войната в Украйна - и върху експертното знание, което трите национални телевизии БНТ, ВТВ и NOVA формират като съдържание. Предмет на изследването са медийните подходи и подборът на събеседници, обект е експертното говорене и измеренията на експертното знание в трите национални телевизии, както и образът на експертите. Основната теза на дисертационния труд е, че поради липсата на достатъчно фактология в началото на кризи, експертните, при това институционални

обяснения на процесите са търсени като източник на сигурност при интерпретацията на случващото се и плурализмът на мнения е сериозно застрашен. Интензитетът на медийните участия на експерт легитимира и определя обществената стойност на знанието, което представя.

Няма да преразказвам труда по глави, а ще изтъкна **постиженията** на докторантката в няколко посоки:

1. Представят се предизвикателствата, свързани с откриването на бърза и точна информация и идентифицирането на достоверни говорители в кризисни ситуации. Традиционният път е обръщането към представители на легитимни институции.
2. Изследва се доколко журналистите разполагат с критерии за подбор на експерти в кризисни и некризисни моменти и доколко се осланят на собствените познания и препоръки от познати.
3. Установява се как журналистите удостоверяват или по-скоро направо се доверяват на експертността на събеседниците си.
4. Представят се различните образи на експертност, чрез които журналистите избират аудиторията да получи необходимата информация по време на кризи.
5. Анализира се и обратната страна – отношението на експертите към журналистическото разбиране на параметрите на експертното знание и носителите му, очакванията и най-вече стремежът към сензационност и добре разказана история.

Приносите в текста, достойни за отбелязване, са свързани с изложените още в началото хипотези:

1. Разгърнати са възгледите за експертността, свързана със знанието, което не е само информираност, но и със социалните, обществени и властови модели, позовавайки се на усвоени мислители (Фуко, Шютц, Гадамер и т.н.).
2. Проследява се как по време на кризисни събития журналистите и медиите подхождат към експертното знание като към ресурс, чрез който да прикрият несигурността в подхода на отразяване на извънредната ситуация. Защото въпреки непознаването на коронавируса например, медиите не си позволяват „информационна празнота“.
3. Определя се зависимостта между интензитета на медийните участия на експерт и обществената стойност на знанието, което той представя. Така авторитетът на учения зависи от образа му на комуникатор.

4. Преобладаващо присъствие на институционалните експерти, изградили предварителна легитимност, намалява способността за критическо мислене в медиите при представяне на ситуациите. Това позволява в определени моменти да се разшири участието на информирани граждани на екран (при войната в Украйна).
5. Оформя се тенденцията традиционните характеристики на експертното знание – надеждност и достоверност, да се променят и дори да изчезват, докато новите – признание, популярност, приемливост – да стават все по-значими. Авторитетът на личността и изграденият вече медиен образ взимат превес над притежанието на експертни знания.
6. Желанието за опростяване на информацията от страна на журналистите, трансформирането ѝ в медийни жанрове и форми, превода на език без терминология и научност се намесва в отношението на журналистите към експертите и на експертите към медиите.

В изследването убедително е прокарана линията и на двете гледни точки – тази на експертите и тази на журналистите, при това с критичност, която прави чест на авторката. В целия труд се забелязват оригинални и добре развити "малки" теми и наблюдения, които разширяват погледа ни към темата от неподозиран ъгъл (особено интересно ми беше "включването" на криминалния психолог Годор Годоров).

Сред забележките бих обърнала внимание на някои дължини в обясненията в началото на понятията знание, експерт, криза. И също на места повтаряне на тезите по няколко пъти, макар и в по-различен контекст (например цитатът "Журналистите не търсят експерти, а някой, с когото да си запълнят времето"). Да приемем, че това са проблеми на стила и езика, но очакванията към един журналист в тази посока са високи.

Имам и въпрос, който е естествено продължение на доктората. Вероятно и, надавам се, това да е следваща логична тема за изследване на Елена Фучеджиева. Доколко изводите, направени за избора на експерти от журналистите в кризисни ситуации в първите 24 часа са валидни и как се трансформират в следващите дни и месеци? Кое се запазва, кое се изоставя и кое се развива и в каква точно посока?

Заключение. Въпреки някои забележки, смятам дисертацията с нейните изводи, тези, примери и анализи, взети в тяхната съвкупност, за смислен текст. Което ми дава основание да го оценя като самостоятелно изследване с редица достойнства и да предложа на членовете на научното жури **на Елена Фучеджиева да бъде присъдена**

образователно-научна степен “доктор” по направление 3.5 Обществени комуникации и информационни науки.

София, 16 февруари 2024

**С уважение:
проф. д.н. Петя Александрова**